

שיעור 5 - מילה ע"י שניים בשבת

1. שבת (קלג ב)

תנו רבנן: מהלקטין את המילה, ואם לא הילקט ענוש - כרת. מניי? - אמר רבי כהנא: אומן. מתקיף לה רב פפא: אומן לימא להו אנא עבדי פלגא דמצוה - אתון עבדיתו פלגא דמצוה! - אלא אמר רב פפא: גדול. - מתקיף לה רב אשי: גדול בהדיא כתיב ביה וערל זכר אשר לא ימול! אלא אמר רב אשי: לעולם אומן, וכגון דאתא בין השמשות דשבת, ואמרו ליה: לא מספקת, ואמר להו: מספקינא. ועבד ולא איסתפק, ואישתכח דחבורה הוא דעבד, וענוש כרת.

רש"י: מהלקטין - בציצין המעכבין. מני - כרת זו של מי הוא. אמר רב כהנא אומן - ענוש כרת, ובשבת קאי, שחילל שבת ולא עשה מצוה. ונימא אנא עבדי פלגא - כלומר: הואיל וכשהתחיל ברשות התחיל, וחבורה שעשה ברשות עשה, אמאי חייב, נימא להו: לכו אתם וסיימו המלאכה.

2. בית יוסף יורה דעה סי' רסו

ויש לדקדק מדבריו דנהי דחיובא דכרת ליכא איסורא מיהא איכא כיון שלא גמר המצוה ולפי זה יש ליהרר שלא ימולו שני אומנין מילה אחת לכתחלה בשבת כגון שיתנו ביניהם שזה ימול וזה יפרע אלא המל הוא יפרע [בדק הבית] ובארחות חיים (ה' מילה סי' ו) כתוב בשם בעל התרומה שני מוהלים בשבת אחד יכול למול ואחד יעשה פריעה ואין שום חיוב בראשון על החבורה כיון שהשני גומר המצוה כדאמר רב פפא אנא עבדית פלגא דמצוה ואתון עבדו אידך פלגא עכ"ל

3. שו"ת רמ"א סי' עו

והנה אף שמצוה לשמוע אל הרב אף אם היה מיקל ואני מחמיר כ"ש במקום שהוא מחמיר ואני מיקל, מ"מ לא אמנע לכתוב מה שדעתי נוטה... ועוד אני אומר דשרי וראה מקרבן תמיד ומוספין של שבת, דלא משתמיט שום תנא דלא היה מעשהו בשבת כמו מעשהו בחול. וכן לענין פסח אמרינן פרק תמיד נשחט: כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, שהיה נשחט ונפשט כמו בחול. והיו הרבה כהנים וישראלים מתעסקין בו ומחללין שבת, אף על פי שהיה אפשר בכהן אחד. ואין לחלק בין מילה לעבודה, דהא פרק ר' אליעזר דמילה בעי למילף דמילה תדחה שבת מעבודה דדחיא שבת בקי"ו מצרעת, שנדחה מפני מילה ודוחה עבודה שמע מינה דמילה חמירא. ואף על גב דלא קאי האי קל וחומר התם היינו משום פרכא אחרינא, אבל הא לא פריך דעבודה מותרת בשבת בשנים מה שאין כן במילה. ואף על גב דיש לדחות ולומר דסי"ל לבעל ב"י דאין אסור אלא מדרבנן, ואם כן לא שייך למפרך ממנו לענין קל וחומר דאורייתא, מכל מקום נראה דאין לחלק בין מילה לעבודה דתרווייהו דוחין שבת. ואף על גב דיש לחלק בין עבודה למילה, דגבי עבודה לא רצו לשנות הסדר שבחול מה שאין כן גבי מילה דאחד הוא מל על הרוב וכמו שיתבאר לקמן, מכל מקום האוסר עלינו צריך להביא ראיה כדי לחלק בכך...

4. שולחן ערוך (יורה דעה סי' רסו סע' יד)

יש ליהרר שלא ימולו שני מוהלים מילה אחת בשבת, שזה ימול וזה יפרע, אלא המל הוא עצמו יפרע. הגה: ולא מצאתי ראיה לדבריו, ואדרבה נראה לי דשרי דהא מילה דחיא שבת כמו עבודה במקדש שכמה כהנים היו עובדים ומחללים שבת, דמאחר דשבת ניתן לדחות הרי הוא כחול לכל דבר. וכן מצאתי בספר התרומה ישן כתוב בקלף, שכתב בסוף הלכות שבת בהדיא, דשרי. אמנם מצאתי בקובץ שיש לאסור ועל כן טוב להחמיר לכתחלה, אף על פי שמדינא נראה לי מה שכתבתי

5. שו"ת שאגת אריה (סימן נט)

ומה שהביא ראיה שם הרמ"א שמותר למול ע"י ב' מוהלין בשבת מקרבן תמיד ומוספין של שבת דלא מישתמיט שום תנא דלא היה מעשהו בשבת כמעשהו בחול וכן לענין פסח אמר ב' ת"י (ד' סח) כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת שהיה נשחט ונפשט כמו בחול והיה הרבה כהנים וישראלים מתעסקין בו ומחללין שבת אף על פי שהיה איפשר בכהן א' וכי שכן מצא כתוב בסי

הלכתא

תורה. הלכה. חיים.

כולל הלכה תורת חיים גבעת אסף
ע"ש ר' חיים שורק ז"ל
כולל הלכה רחובות
מכון לפרסומים הלכתיים

התרומה והביא ראיה זו מתמיד אלו דבריו ז"ל. ואומר אני שאין זה ראיה כלל דהא קי"ל אין שבות במקדש וגבי פסח גופיה תנן התם בפי' תמיד נשחט כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת אלא שהכהנים מדיחין את העזרה שלא ברצון חכמים ואר"ח בגמ' שלא ברצון ר"א דאי רבנן כיון דשבות היא אין שבות במקדש ואפי' רב אשי דאמר התם אפי' רבנן שבות צריכה התירו שבות שא"צ לא התירו ההיא דתמיד ומוסף שבות צריכי' היא דברוב עם הדרת מלך כדאמרי' בפ"ג דיומא גבי מי מעלה אברים מן הכבש למזבח וכ"ש גבי פסחים שהיו מרובים ולא היה שהות לכהנים לעסוק בשחיטה והפשט שהיה טרודים בהקרבה וזה ברור

6. שו"ת נודע ביהודה (או"ח תניינא סי' כב)

ודברי רמ"א בתשובה סימן ע"ו המה ברורים בטעמים. וראיתו מקרבנות שכמעשהו בחול כן מעשהו בשבת זה שוחט וזה זורק נכונה. ומ"ש מעלתו דבשבת דף קט"ז ע"ב ובדף קל"ג ע"ב פליגי ר"י ורבנן בזה. במחילה מכבודו הם פליגי במה שהוא אחר שנעשה צורך גבוה כגון הפשט העור מן החזה ולמטה אבל קודם שנעשה צורך גבוה ליכא פלוגתא ובהדיא שנינו בפסח כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת. ולא עוד אלא שעל מאור עינינו הרמ"א שם בתשובה אני תמה שהביא ראיה ממשנה בפסחים כמעשהו בחול הנ"ל ובזה יש למתקש לומר שאעפ"כ בדבר זה לא היו שוים ובשבת הי' נעשה בכהן אחד והיה לו להביא ראיה ממימרא מפורשת ביומא דף כ"ו ע"ב תנא ר' חייא פייס פעמים י"ג פעמים י"ד וכו' פעמים ששה עשר והיינו בשבת שבתוך החג הרי מפורש שגם בשבת הי' זה שוחט והשני זורק וזו ראיה שאין עליה תשובה. ומה בין שחיטה וזריקה שהשחיטה לחודא אינה כלום אלא ע"י הזריקה שאחר כך לשני מוהלים שזה מל וזה פורע גם כן ע"י הפריעה שאחר כך אפילו על ידי מוהל שני גם הראשון רשאי לעשות המילה. ועל כל פנים כבר יצאנו מידי חשש איסור תורה. וראיתי לרש"ל בים של שלמה ביבמות פרק הערל סימן ג' הפריז על המדה לומר שאפילו חיוב כרת יש על המוהל כשאינו פורע הוא בעצמו בשבת. ומה שכתב במס' שבת בפרק ר"א דמילה שאם לא הלקיט מצי אמר אנא עבידנא פלגא דמצוה התם במל ופרע רק שנשאר ציצים אף שהציצין הללו מעכבים מ"מ עביד עכ"פ פלגא דמצוה. אבל המל ולא פרע לא עשה מצוה כלל ואם חבירו יפרע נמצא שהוא המל הראשון לא עשה מצוה כלל רק הפורע הוא העושה ולכן חייב ראשון כרת כי אפי' חצי מצוה לא עביד. הנה דבריו תמוהים והתוס' השוו ציצים המעכבים למל ולא פרע כמו שהביא הוא בעצמו שם דברי תוס' ומעולם לא שמענו דבר זה.

ולדעתי יש סתירה רבה לדבריו דלדבריו על מגן מלו דור המדבר כלם במדבר כיון שלא פרעו לפי המבואר בפרקי ר"א ועיין בתוס' במסכת יבמות דף ע"א ע"ב בד"ה מ"ט, ולדברי רש"ל למה מלו כלל, ואי משום דזריזים מקדימים הלא לדבריו אין המילה שום מצוה. אלא על כרחך הא דאמרין מל ולא פרע כאלו לא מל היינו בלא פרע אחר כך כלל אבל אם פרע אחר כך הותחל המצוה למפרע בשעת החיתוך /הגהות רב"פ/ נ"ב צ"ע דמחלוקת הרנב"ר והר"י מיגא"ש אינו אלא גבי השבת אבידה דהר"ן סובר דתיכף בהתחלת הגבהת אבידה ע"מ להשיבה לבעלים היא אתחלתא דמצוה כמו במילה והר"י מיגא"ש סובר דוקא גבי מילה הוי אתחלתא דמצוה משעת התחלת חיתוך אבל גבי אבידה כל מה שעשה המוצא בהגבהת אבידה ובהליכתו להשיבה לבעלים אינו רק כמכשירים לעצמות המצוה השבה לבעלים. וגם היש"ש ע"כ מודה לזה דאל"כ אמאי מילה דוחה שבת הא לא הוי בעידנא אם אין אתחלתא דמצוה בהחיתוך ולא הוי אלא כמכשירים. א"ו דאם המוהל בעצמו פורע מודה היש"ש דמצות המילה היא מהתחלת המצוה עד גמר הפריעה אבל כשאחד מל ואחד פורע דעת היש"ש דהמל הוי כלא עשה כלום וכן נשמע ליה מלשון המשנה מל ולא פרע כאילו לא מל משמעותו דאף פלגא דמצוה לא עביד. ומעתה אין שום מקום לחלק בין מילה ופריעה ובין שחיטה וזריקה דקרבתות וגם בקרבנות אם שחט ולא זרק דם כלל אין כאן שום מצוה ואם זרק הדם כבר הותחל המצוה משעת שחיטה ולכן השחיטה דוחה שבת אף שהזריקה בכהן אחר ויצא לנו שעכ"פ ליכא איסור תורה בזה. ולומר שיש בזה איסור דרבנן ובזה שפיר יש מקום לחלק בין מילה לעבודת הקרבנות שאין שבות במקדש אבל למה לנו להוציא איסור דרבנן מלבנו מה שאין הכרח בשי"ס בזה. ועוד דלר"א בריש פרק ר"א דמילה שכורתין עצים לעשות פחמין אטו כל אלו מלאכות יעשה המוהל בעצמו. גם לשון המשנה ר"א אומר אם לא הביא כלי מע"ש מביאו בשבת מגולה נקט לשון יחיד ואח"כ נקט כורתין עצים לשון רבים כורתין לפי שזה דרך מלאכה לרבים למהר הכריתה ולדעת האוסר בשני מוהלים למה יותר כריתת העצים למי שאינו מוהל. ומדר"א במכשירין נשמע לרבנן בגוף המצוה. והרש"ל עצמו ביש"ש שם הסכים שאם אין בזה איסור תורה לא שייך בי' איסור דרבנן.

הלכתא

תורה. הלכה. חיים.

כולל הלכה תורת חיים גבעת אסף
ע"ש ר' חיים שורק ז"ל
כולל הלכה רחובות
מכון לפרסומים הלכתיים

סוף דבר בהא נחיתנא ובה סליקנא שאם הוא מחמיר לעצמו שפיר עביד אבל להורות לאחרים חלילה להורות לאיסור ופוק חזי מה עמא דבר בכל מדינות פולין תמיד הם שני מוהלים זה חותך וזה פורע בין בחול ובין בשבת.

7. ביאור הגר"א על שולחן ערוך (יו"ד שם)

ולכאורה אין ראייה דעבודה בשבת הותרה וכמ"ש ביומא מ"ו ב' משא"כ מילה דמשמע דדחוייה היא ממ"ש פ"ה ב' ומה מילה כו' ופיקוח נפש ודאי דחוייה היא כמ"ש הרמב"ם רפ"ב דה' שבת וכמ"ש במנחות ס"ד א' בעי רבא כו' וה"י במילה אבל א"א לומר כן דאמרין שם אלא א"ר ר"י ור"ח ס"ה אמרו דבר א' כו' ובשבת שם אמרין מאן תנא פירש כו' ואם איתא אפי' לרבנן וכן שם א' וצריכא כו' אלא ודאי אין חילוק וכמ"ש לרבנן בין בשבת בין בחול בשלשה בשלש קופות כו' ומש"ש (עבה"ג) אנא עבד כו' אפי' לכתחלה וכ"כ בא"ח.

8. רמב"ן (קל א ד"ה מתניתין)

אלמא לא מהדרין כלל שלא לחלל את השבת כיון דאמר רחמנא מכשירי מילה אפילו בשבת. ואע"ג דאמרין בגמרא אי דאיכא אחר ליעבד אחר, משום דכ"מ שאתה מוצא עשה ול"ת אם אתה יכול לקיים את שניהם מוטב, הני מילי במקום שאפשר שיתקיימו שניהם לגמרי, אבל שבת ומילה, הואיל וניתנה שבת לדחות אצל מילה גופה, ניתנה לדחות אף במכשירי מילה, ואין מחזרין עליהן אם אי אפשר בענין אחר, כיון שמלאכה זו לצורך מילה או מכשיריה היא נעשית, דכולי מעשה כמילה אריכתה היא.

9. משנה ברורה (סי' תקפד ס"ק יב)

גדול אחד נהג כשהיה מוהל בר"ה לא קנח פיו אחר המילה אלא בפה המלוכלך בדם המילה תקע לערב מילה בשופר ונראה שאעפ"כ יקנח פיו מבחוץ וגם ירחץ ידיו משום כבוד הברכה

10. משנה ברורה (סי' שלא ס"ק לו)

ובחכמת אדם כלל קמ"ט כתב דעכ"פ לא יכבד שלשה בני אדם אלא הפורע יהיה המוצץ אבל בישועות יעקב דחה זה וכתב דהמציצה יכול להיות באחר דהוא ענין בפ"ע

11. המיוחסים לר"ן (שבת קלג ב)

ומסתברא דכל זמן שהוא מתעסק בצרכי מילה כגון חתיכתה ופריעתה ומציצתה לא מקרי פירש דכולהו צורך מילה נינהו אבל אם סילק ידיו אחר מיכן היינו פירש אף על פי שעדיין יש לו ליתן אספלגית וכמון וחלוק דהני צרכי רפואה נינהו. ואפי' במציצה עצמה יש לעיין דכל שפרע הרי סיים צרכי מילה ודילמא המציצה מיקריא רפואה ולא צורך מילה היא וצ"ע

12. קצות החושן (סי' שפב ס"ק ב)

א"כ מי שיכול להיות מוהל בעצמו ראוי לו לעשותו בעצמו מלבד מציצה דאינו אלא לרפואה בזה יכול לכבדו לאחר

12. ערוך השולחן (או"ח סי' שלא סע' ב)

אבל אחר הפריעה מקרי סילק ידו דהמציצה אינה אלא משום סכנה

13. שו"ת דעת כהן (סימן קמא)

קבל לפני ת"ח על אנשים במושבה שרוצים לבטל מציצה. וכבר נודע לכת"ר כמה הדבר חמור גם ע"פ נגלה, ויותר מזה ע"פ נסתר, וכבר צווחו ע"ז גדולי עולם.